

Книги-ювіляри 2021

Не тільки людина відзначає дні народження. Є ювілеї і у книг. Якщо точно дізнатися дату виходу літературного шедевра не завжди можливо, то рік публікації добре відомо.

Наша бібліотека починає цикл виставок, присвячений книгам-ювілярам 2021 року. Спогади про час створення літературного твору дає можливість відчувати історію того часу та згадати про те, як змінювався людський світогляд до тих чи інших подій.

На виставці представлені видання тільки тих книг, які зберігаються у ЦНБ.

700 років

Данте Аліґ'єрі

“Божественна комедія” (1308-1321)

Данте назвав свій твір "Комедією", пояснюючи, що так позначається, згідно з нормами середньовічної поетики, будь-який твір середнього стилю зі страхітливим початком і щасливим кінцем, написаний народною мовою. Вперше надрукована у 1472 році.

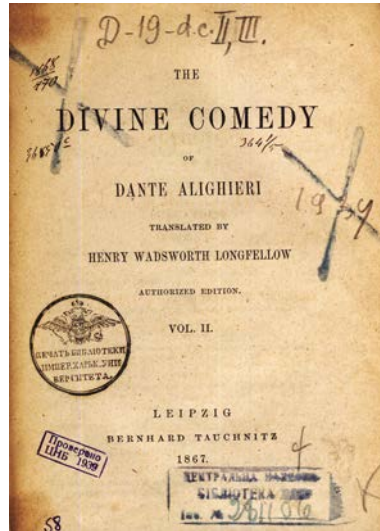
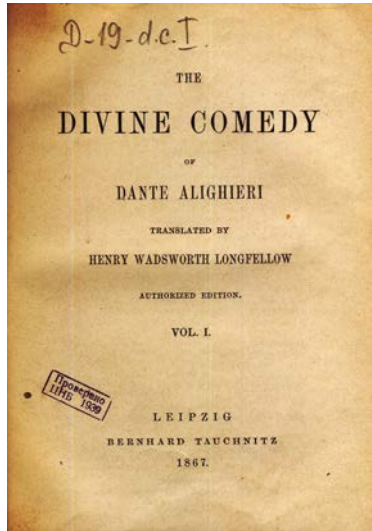
До 1501 року вийшло понад 10 видань поеми, що оповідає про спуск Данте у Пекло і проходження через Чистилище і Рай. Видання 1481 року прикрасили ілюстрації Сандро Боттічеллі. Перше повністю ілюстроване видання з'явилося у 1491 році. Слово «Божественна» в назві тоді не згадувалося. Спочатку і до 1555 року поема називалася просто «комедією». "Божественною комедією" поему назвав Джованні Боккаччо у своїй книзі "Життя Данте".

На фресці Доменіко ді Мікеліно (1465) Данте зображений з копією Божественної комедії поруч з входом до пекла, сімома терасами гори Чистилище і міста Флоренції, з небесними сферами нагорі.

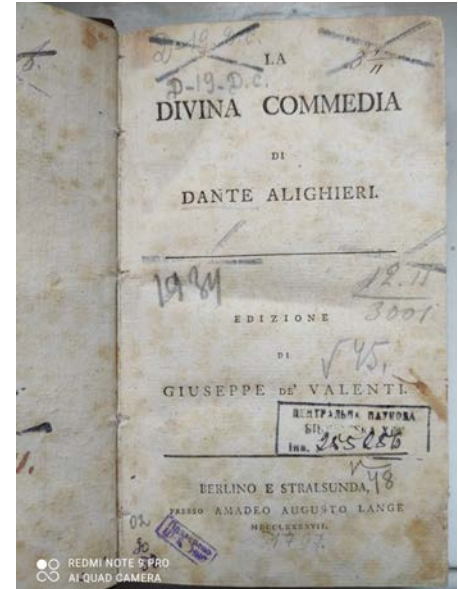
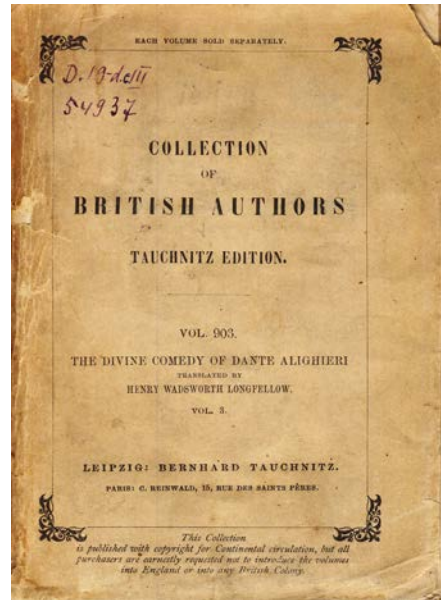
Перші видання

У 1782 році британець Чарльз Роджерс вперше перевів «Текло» (білим віршем). У 1802 році на світ з'явився перший повний переклад «Божественної комедії» англійською мовою ірландським перекладачем Генрі Бойдом. Наступний американський переклад «Комедії» здійснив Генрі Лонгфелло у 1867 році.

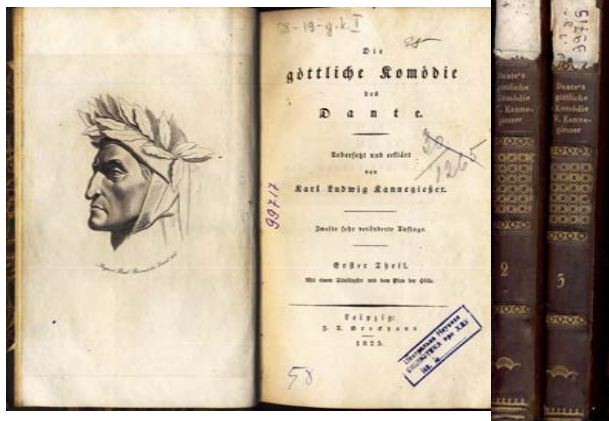
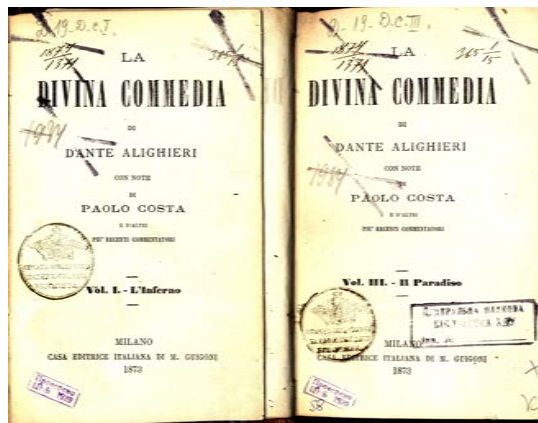

Перший повний переклад «Божественної комедії» французькою мовою був здійснений Мутонне де Клерфоном у 1776 році. Після нього, з кінця XVIII століття переклади «Комедії» починають з'являтися один за іншим: з 1776 по 1855 роки було опубліковано 22 переклади поеми, з них 11 повних. Всього в XIX столітті дослідники нараховують 33 переклади поеми французькою мовою.

У 1767-1769 роках у Дрездені Леберехт Бахеншванц створив перший повний німецькомовний переклад «Божественної Комедії» (прозою).

Видання XIX ст.

Божественная комедия проиллюстрированная местами и людьми.

Перше видання з коментарями Корrado Річчі - італійського археолога, письменника та історика мистецтва 1898 р.

576084

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALIGHIERI

RIVEDUTA NEL TESTO E COMMENTATA DA G. A. SCARTAZZINI.

VOLUME PRIMO.

L'INFERNO

LEIPZIG:
F. A. BROCKHAUS.
1874.

1937

LEIPZIG 1874

1874
1905

12 D-19-d.c.

365

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALLIGHIERI

"EDIZIONE MINORE"
VAST. DEL DEDICATO

DELL' EDIZIONE CRITICA DI CARLO WITTE.

BERLINO
BEHOLDEN DECKER STAMPTORE DEL RE
MDCCLXIII

1937

BERLIN 1874

59

365

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALLIGHIERI

CON RAGGIUNTI E NOTE
NICCOLÒ TOMMASEO

L'INFERNO

1850

1300.C.I.

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALIGHIERI

CON ARGOMENTI E NOTE DI G. B.

VOLUME PRIMO

MILANO

Dalla Società Tipografica de' Classici Italiani
MDCCLXXIII

12.11
3080.

1937

255518.

K

D-19-D.C.

272111

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALIGHIERI

FIRENZE - G. BARBERA - EDITORE

4.I.201.

D-19-D.C.I.

BOSKA KOMEDJA

W PRZEKLADZIE
EDWARDA PORĘBOWICZA

FIERKO

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

DANTE ALIGHIERI.
Bronz z XV. wieku, znajdujący się w Muzeum Narodowym w Neapolu.
Według fotografii Brazi Alinari w Florencji.

1937

1939

1937

88

12 1874

LA DIVINA COMEDIA

DI DANTE ALIGHIERI

CON NOTE DI FINEGGIO DE' PERINI

1937

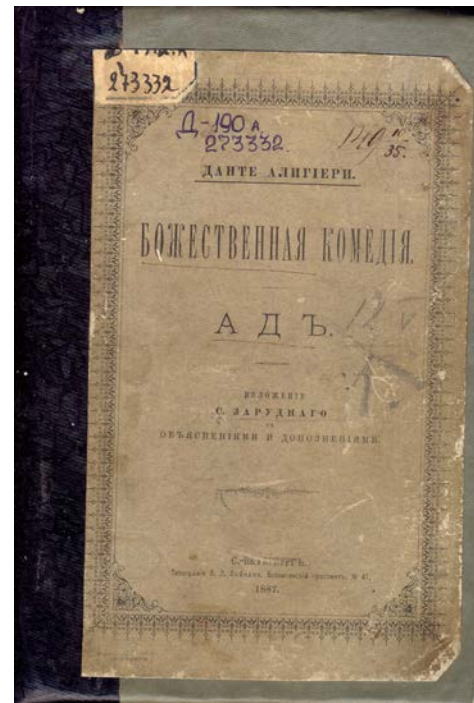
1937

Переклади російською мовою

Автором першого повного віршованого перекладу "Текла" у 1855 році був професор Московського університету Дмитро Егорович Мін. Цілом «Божественна Комедія» Данте у перекладі Міна побачила світ після смерті перекладача у видавництві Суворіна у 1902 році.

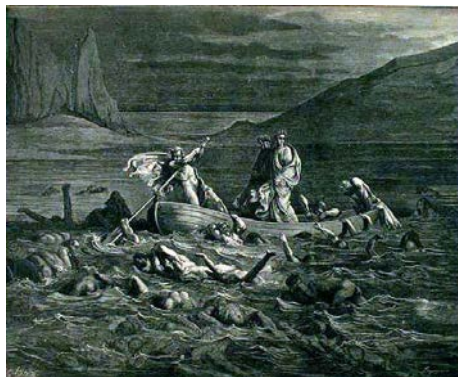
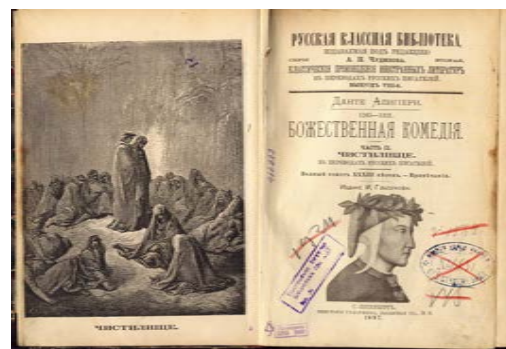
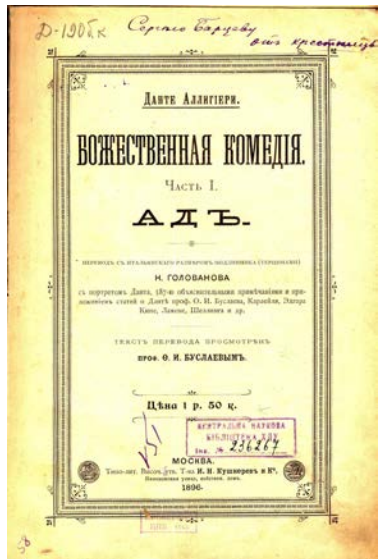

У 1887 році виходить переклад С. Зарудного з поясненнями та доповненнями. Зарудний назвав свій переклад "изложеніємъ", як він сам пояснює, що зробив "нѣкоторыя вставки въ самой поэмѣ".

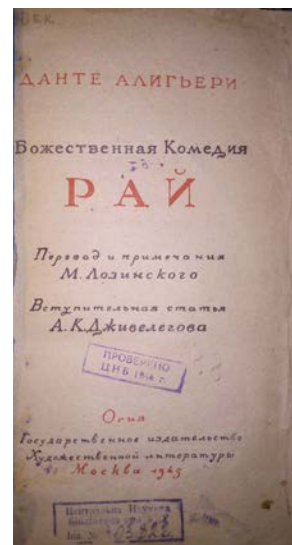
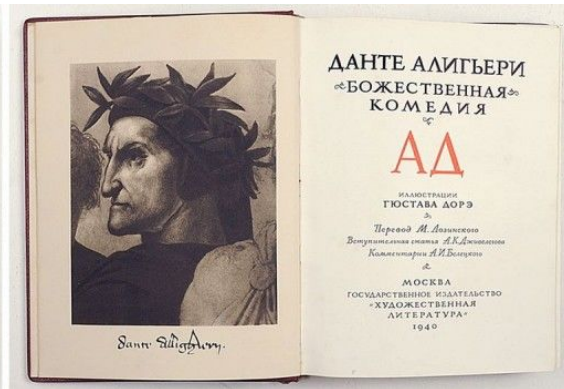
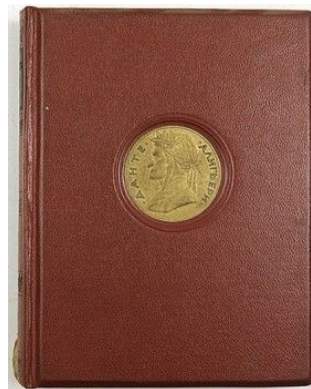
Відомі переклади М.М. Голованова, який дев'ять років працював над перекладом "Божественної Коєдїї" Данте ("Текло" вийшло у 1896 році, "Чистилище" у 1900 і "Рай" у 1902 році) з іл. Густава Доре.

У 1897 році у Санкт-Петербурзі І.І. Глазуновим було видано "Божественну коєдїю" у трьох частинах у серії "Классические произведения иностранных литератур в переводах русских писателей" (26 вип.) У бібліотеці зберігається (7, 8, 9 вип.)

Г. Доре. Флегий переправляє Данте та Вергілія через річку Стікс.

Переклад «Божественної комедії» М. Л. Лозинського було створено у 1936-1942 роках. Праця виконана із збереженням розміру і римування оригіналу і включає у себе авторські примітки, складені за матеріалами середньовічних і пізніших коментаторів Данте. Цей переклад неодноразово перевидавався. «За зразковий переклад у віршах твору Данте "Божественна Комедія" Михайлу Лозинському була присуджена Сталінська премія I ступеню (1946).

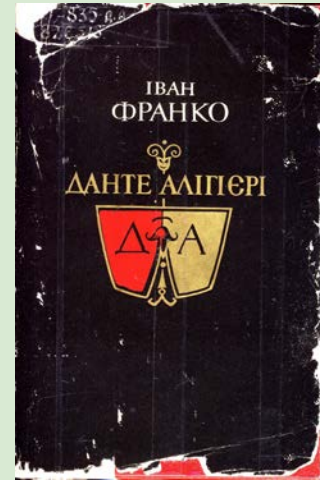
Переклади українською мовою

Відомо, що отець Павло Штокалко наприкінці ХІХ на початку ХХ століття одним з перших переклав українською мовою «Божественну комедію» Данте (3 книги), але невідомо чи зберігся цей переклад.

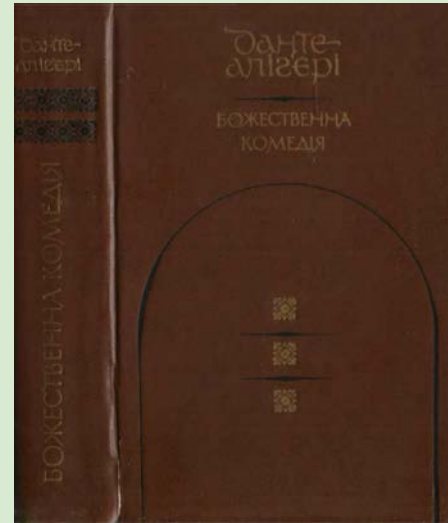
Багато українських поетів та перекладачів перекладали окремі фрагменти «Божественної комедії»

Перші 36 терцин пісні І та 6 рядків з пісні ХХХІІІ з «Підземелля» переклав у 1877-1883 роках Іван Франко - обидва уривки були надруковані, аж у 1955 році. Франко подає найзначущіші, на його думку, уривки поеми у власному перекладі, чергуючи їх з власними прозорими коментарями та переказом решти змісту.

Вперше повний переклад першої («Текло») та більшості другої ("Чистилище") частин "Божественної комедії" здійснив у 1930-1935 роках поет, літературознавець і перекладач Михайло Драй-Хмара. Рукопис цього перекладу безслідно зник під час арешту Драй-Хмари у 1935 році.

Перший переклад всіх трьох частин "Божественної комедії" виконав Петро Карманський у 1950-х роках. Лише перша частина "Божественної комедії" «Пекло» у перекладі Карманського та за ґрунтовної редакції Максима Рильського була опублікована у 1956 році (помертно), решта дві частини досі очікують друку. Переклад Карманського, на думку дослідника Данте в Україні Максима Стріхи, був далекий від досконалості.

Повний переклад всіх трьох частин виконав у 1976 році Євген Дроб'язко. Це один із кращих сучасних перекладів, яким послуговуються у навчальному процесі вже тривалий час, а кількість перевидань засвідчує його затребуваність у читачів. Цей переклад вийшов друком у серіях «Бібліотека світової літератури» (2001, 2004, 2006), «Шкільна бібліотека української та світової літератури» (2013) у харківському видавництві «Фоліо».

У 2013-2015 рр. видавництво «Астролябія» видало новий переклад поеми Данте Аліг'єрі «Божественна Комедія», який здійснив Максим Стріха. Видання ілюстровані мініатюрами із Сієнського манускрипту.

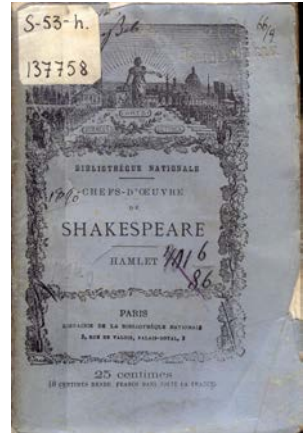
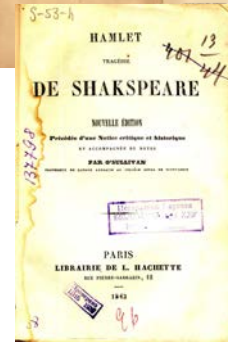
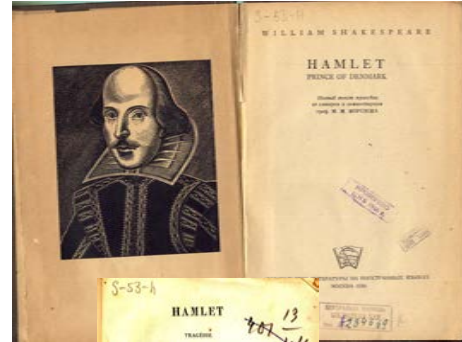
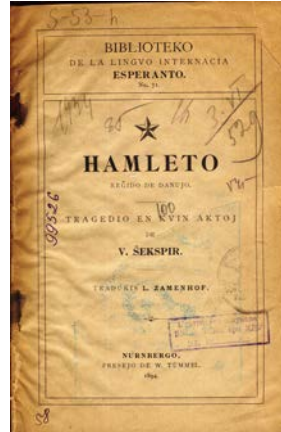
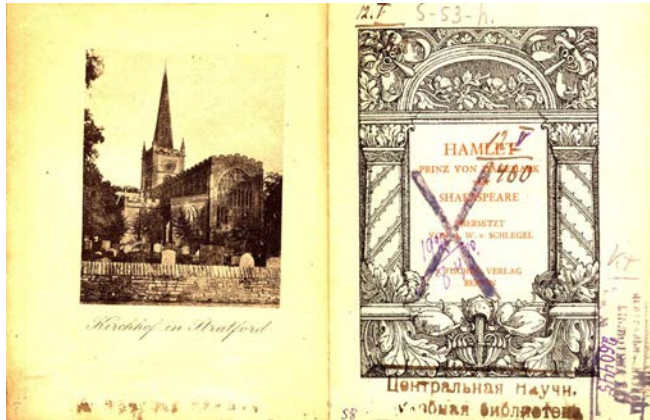
420 років

Вільям Шекспір “Гамлет” (1600-1601)

Серед п'єс Шекспіра “Гамлет” одна з найвідоміших. Час її написання достеменно невідомий, але, найімовірніше, трагедія була створена у 1600-1601 роках. Текст «Гамлета» дійшов до наших днів у трьох виданнях — перше видання 1603 року було піратським і дуже недосконалим; друге видання у 1604 році заново надруковане і збільшене майже вдвоє проти попереднього за оригінальним та повним рукописом. Третє видання у 1605 р.

Неможливо перелічити переклади „Гамлета” іноземними мовами. На виставці представлено тільки деякі видання різними мовами із фонду ЦНБ.

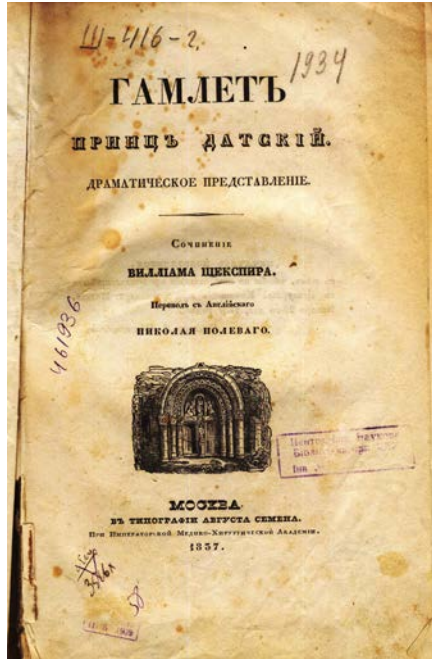

Лазарь Маркович Заменгоф
(ініціатор мови есперанто)
у 1894 році переклав “Гамлета”
цією мовою.

Переклади російською мовою

На сьогоднішній день існує 22 переклади тексту «Гамлета». Перший переклад п'єси на російську мову, вірніше - дуже вільний переклад «Гамлета» - п'єса Сумарокова (1748), яка зроблена на основі французької п'єси. У цій п'єсі ім'я автора названо не було.

Першим справжнім перекладом російською мовою «Гамлета» стає робота Михайла Вронченка (1828). Особливою популярністю при постановках у театрах користувався переклад Миколи Польового (1837).

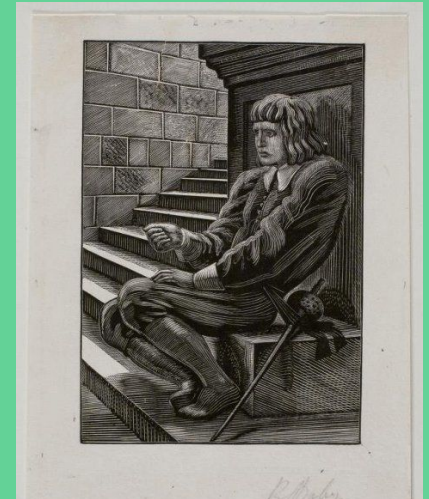
У 1880 році вийшов переклад М.В. Маклакова, понадштатного лікаря московських театрів.

У 1844 році стає відомий переклад Андрія Кронеберга - перекладача і шахіста, сина ректора Харківського університету Івана Кронеберга.

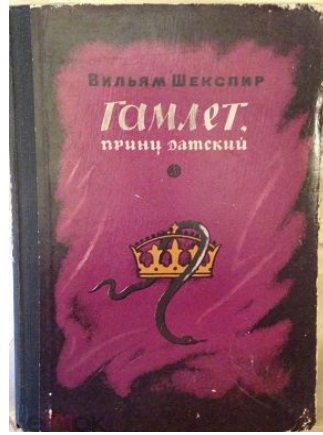
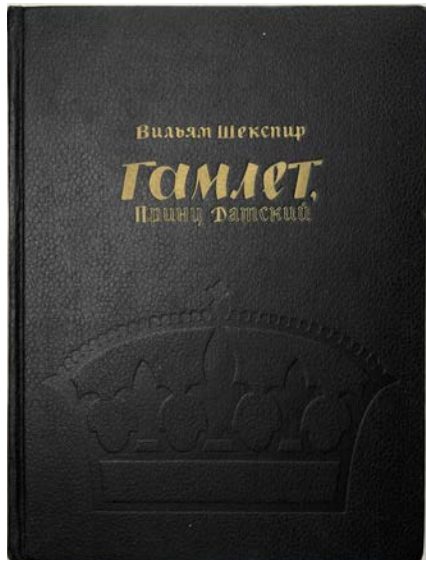
Після 1917 року відомі переклади російською мовою:

- ❖ Переклад М. Лозинського (1933) - на даний час вважається еталонним.
- ❖ Переклад Ганни Радлової (1937) - після репресії поетеси переклад був виведений з ужитку.
- ❖ Переклад Б. Пастернака (1939-1941) - переклад передбачався ще у 1920-х роках ХХ ст. для видавництва «Academia», проте проект не отримав розвитку: у 1924 році Пастернак переклав кілька сторінок. Наступна версія тексту вийшла окремим виданням у 1941 році з іл. В. Фаворського. За життя Пастернака переклад перевидавався 8 разів, завжди з виправленнями. Усього є близько 12 варіантів перекладу Пастернака.

Гамлет. В.А. Фаворський

"Гамлет, принц датский" (1965) з пер. М. Лозинського із ілюстраціями Бориса Дегтярьова. У перевиданні 1975 року пер. Б. Пастернака всі ілюстрації чорно-білі.

Шекспір з ілюстраціями художника Сави Бродського. До цих пір ілюстрації Сави Бродського до «Гамлета» і «Ромео і Джульєтти» видавалися тільки у 1982 році.

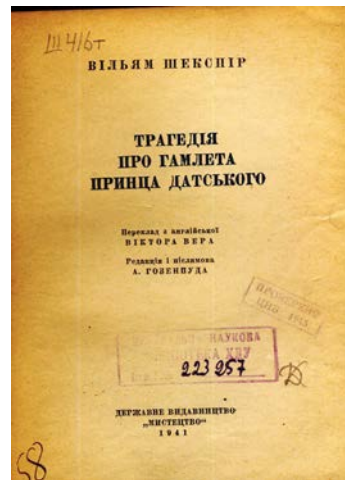
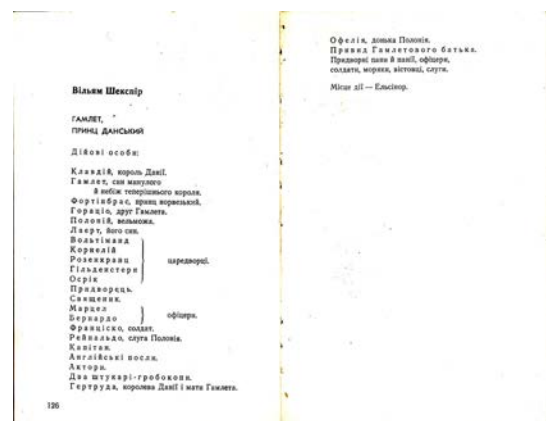
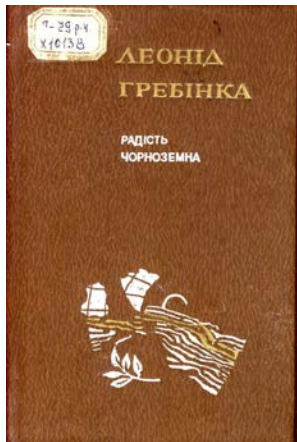

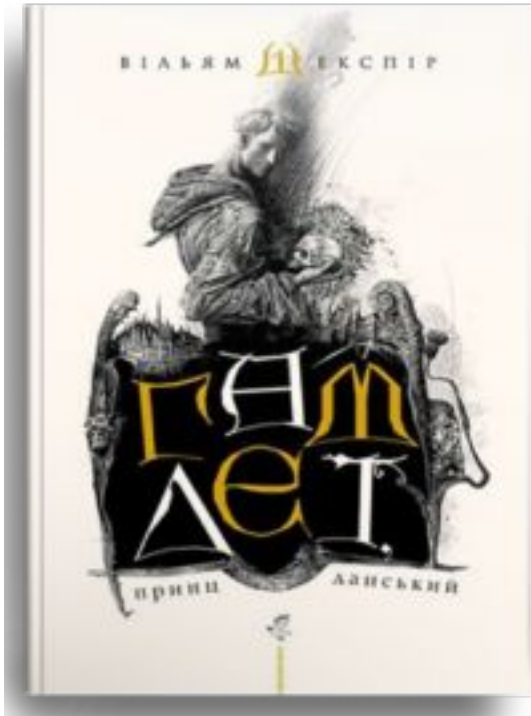
Українські переклади “Гамлета”

Українська Гамлетіана нараховує понад десяток повних перекладів цього твору. Перші переклади «Гамлета» українською мовою належать до 60-х років XIX століття. У 1865 року у львівському журналі «Нива» було опубліковано переклад першої дії трагедії, зроблений П. Свенціцьким. У 1870-х «Гамлета» переклав Михайло Старицький <https://zbruc.eu/node/94237>, переклад вийшов друком у 1882 р. Юрій Федькович переклав п'єсу з німецького посередника у 1872 році (видано у 1902 р.). Ще українською мовою трагедію перекладали: Пантелеймон Куліш, Юрій Клен, Михайло Рудницький, Ігор Костецький, Григорій Кочур, Юрій Андрухович.

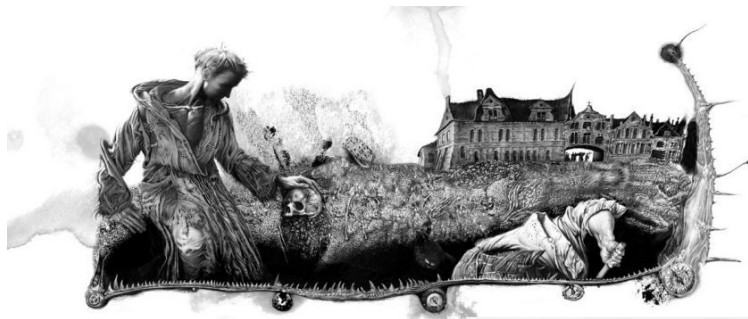
Переклад тексту “Гамлета” у перекладі Л. Гребінки було опубліковано у часописі «Всесвіт» за 1975 рік № 7. – С.97-166. Саме цей, невідредагований, текст увійшов до збірки поезій та перекладів Леоніда Гребінки «Радість чорноземна» (1990).

Відомий переклад “Гамлета” Віктора Вери (1941) дослівний, незвичайно вірний, тому в багатьох місцях незрозумілий.

Перший у третьому тисячолітті український переклад "Гамлета" (2008). Твір, який варто було б переводити мало не кожне покоління - з притаманними тільки йому лексикою, акцентами й нюансами. Це видання «Гамлета» здійснено двома знаковими постатями сучасного українського культурного простору - письменником Юрієм Андруховичем та ілюстратором Владиславом Єрком. У 2008 році на Львівському форумі видавців «Гамлет» отримав Гран-прі. В оформленні видання використано друк з бронзою і золотом, тиснення на тканині, а також суперобкладинка з дизайнерського паперу.

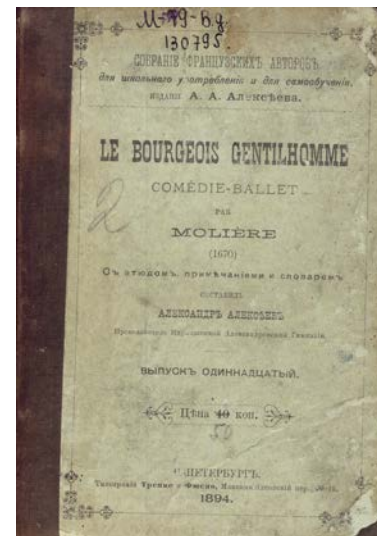
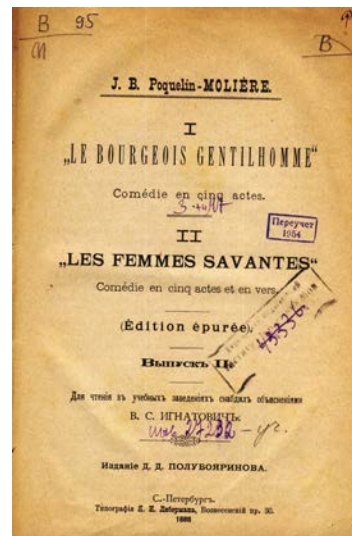
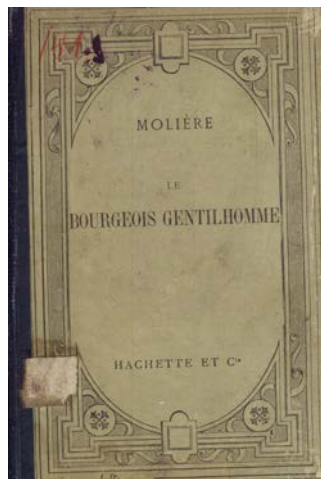
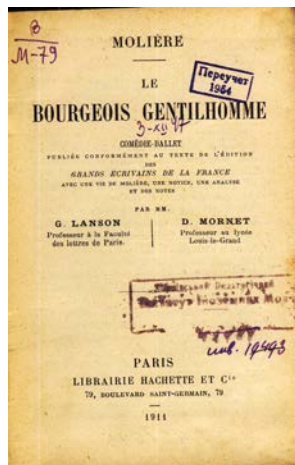
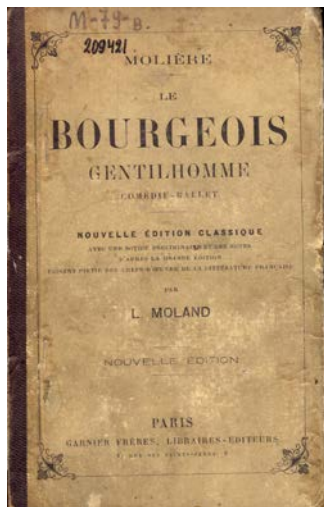

350 років

“Міщанин-шляхтич” Жан-Батист Мольєр (1671)

«Міщанин-шляхтич» - комедія-балет у п'яти актах Мольєра написана у 1670 році. Вперше представлена 14 жовтня 1670 у замку Шамбор у присутності короля Людовика XIV. Комедія-балет - жанр, створений Мольєром для придворних розваг. Книга побачила світ у 1671 році.

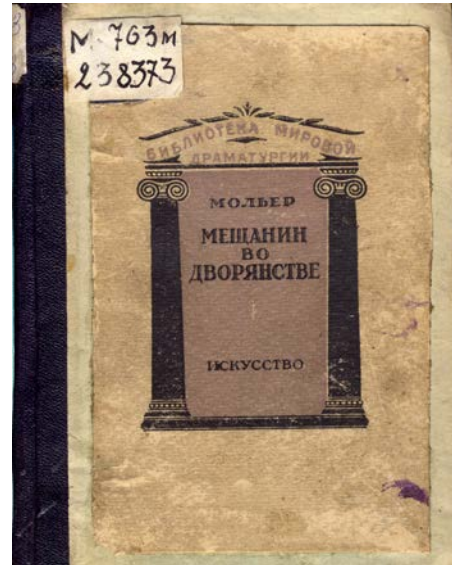
Видання п'єси XIX ст. різними мовами, які зберігаються у фондах ЦНБ

Перші російські переклади:

«Міщанин у дворянстві» комедія з балетом у п'яти діях у перекладі Петра Свистунова (1786), «Міщанин-шляхтич» (1844) (переробка В. Р. Зотова). У наступні роки комедію переводили А. Н.О. - онська (1880). В. П. Острогорський (1893), В. С. Лихачов (1898), І. І. Медведєв (1899).

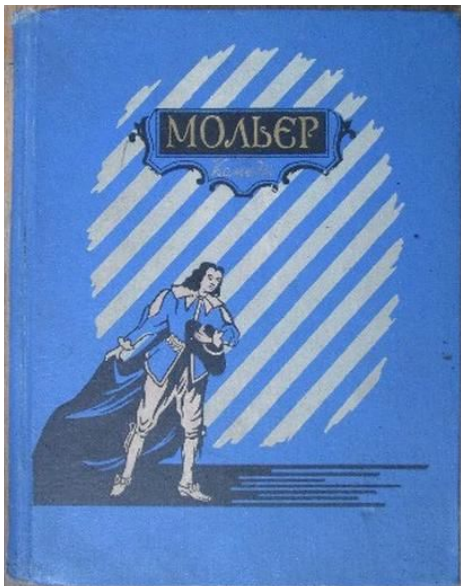
З ранніх перекладів у ЦНБ зберігаються переклади В.С. Лихачова (1905) та В.П. Острогорського (1937).

Комедія Мольєра «Міщанин-шляхтич» з ілюстраціями В. П. Фрайт і Ч. Р. Леслі

Українські переклади

У 1958 році вийшов однотомник Ж.-Б.Мольєра — найповніша з його українських добірок, десять перекладених там п'єс шість належить перу Ірини Стешенко (1898-1987), української драматичної акторки, письменниці й перекладачки, онуки Михайла Старицького.

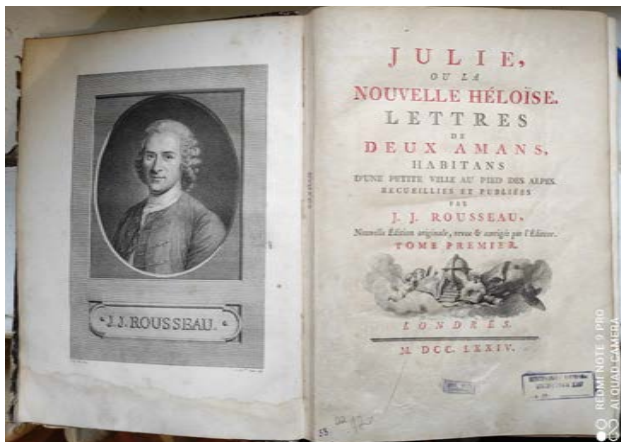
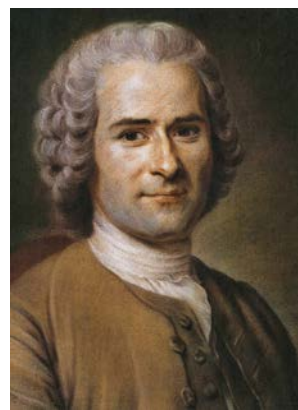

"Тан Журбен". Худ. Жеффруа

260 років

«Юлія, або Нова Елоїза» Жан-Жак Руссо

Юлія, або Нова Елоїза - роман у листах, написаний Жан-Жаком Руссо в 1757-1760 рр. Перше видання вийшло в Амстердамі у 1761 році. Через кілька днів після першого виходу роману, Руссо окремо опублікував "Другу передмову" до роману, яка написана у формі діалогу автора і видавця. У паризьке видання 1764 було додано "Перелік листів" з коротким викладом кожного з них. Сам Руссо не брав у цьому участі, але пізніше схвалив ідею, і у повні видання роману його зазвичай включають.

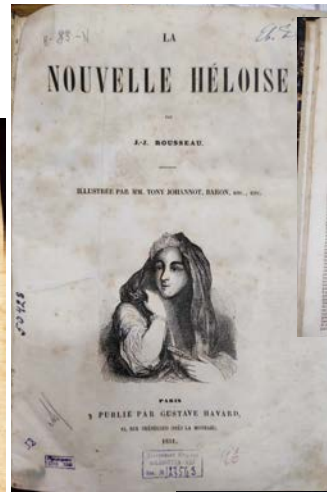
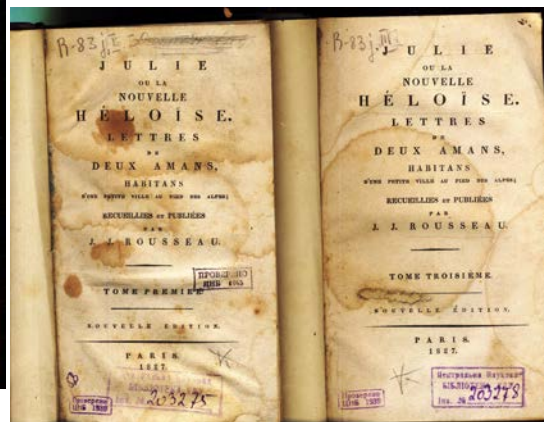
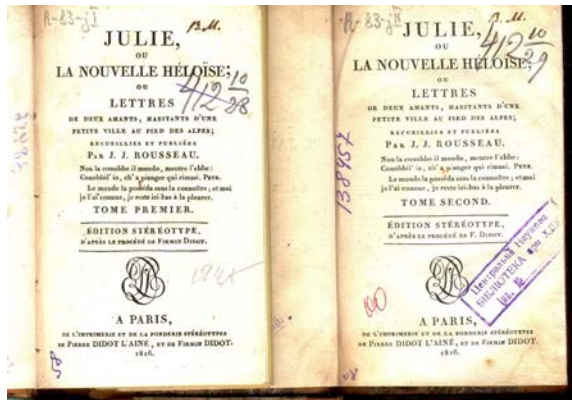
Ж.-Ж. Руссо хотів проілюструвати книгу 12 гравюрами, до якої сам написав докладні інструкції для гравера. Так як майстерня Гравело, де було розміщено замовлення, затримувала терміни здачі, гравюри вийшли окремим додатком вже після публікації роману.

За перші 40 років "Нова Елоїза" тільки офіційно перевидавалася 70 разів, такого успіху не мав жодний інший твір французької літератури XVIII століття.

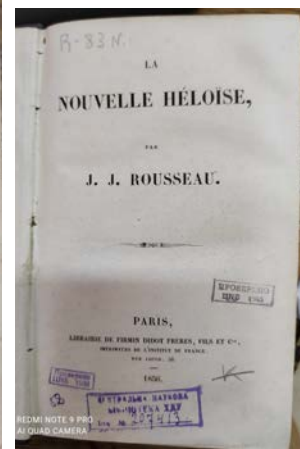
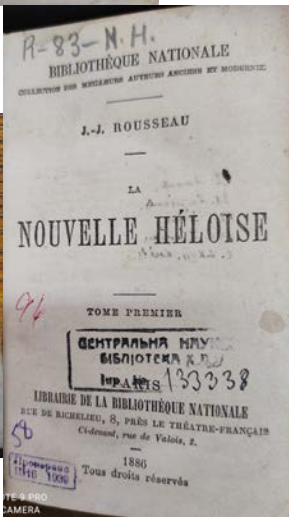
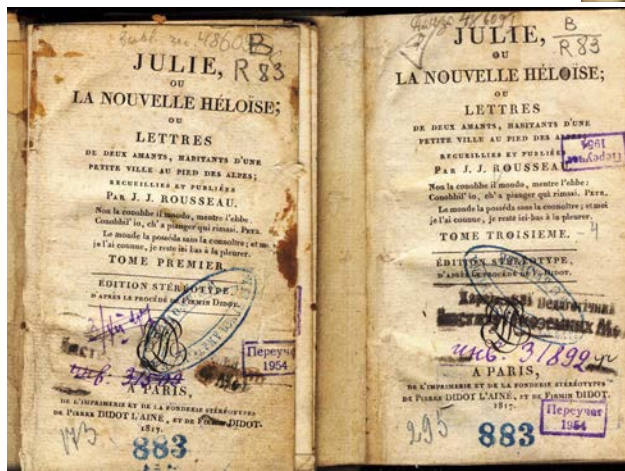

Гравюра до першого видання 1761 року

Видання різних років, які зберігаються у бібліотеці.

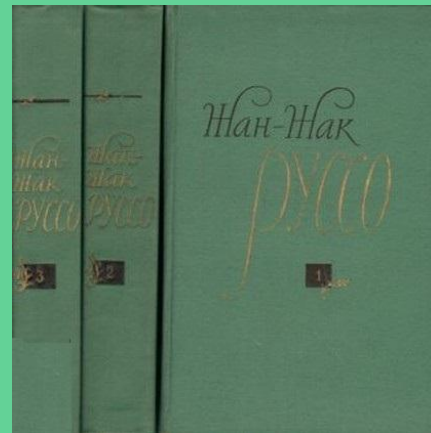
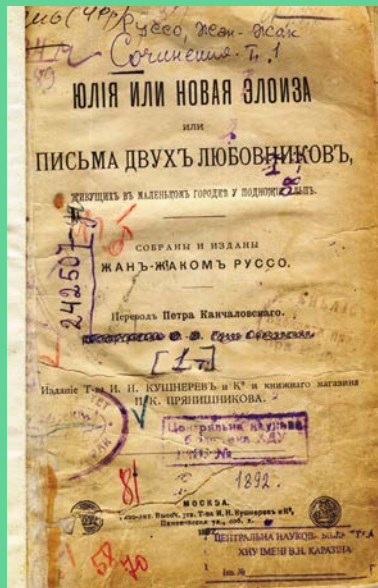

Ілюстрації до видання 1851 року Тоні Жоанно, французького художника, ілюстратора і гравера.

Російські переклади

Перше видання російською мовою було надруковано у 1769 в перекладі Павла Потьомкіна. У 1792 р. вийшов другий переклад (анонімний). У XIX ст. роман перекладався двічі: Олександром Паліцином у 1803-1804 рр. (друге видання в 1820-1821 рр.) та Петром Кончаловським у 1892 р.

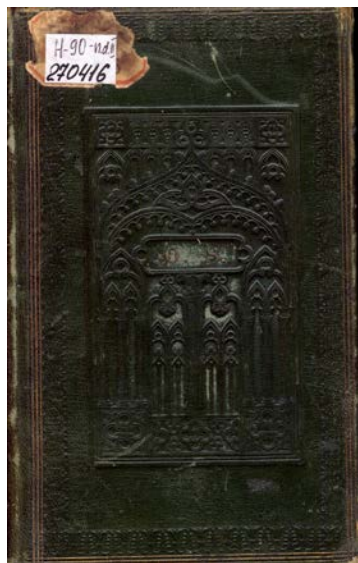
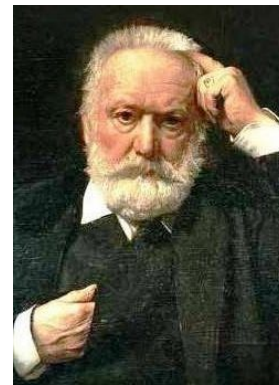

У 1961 році в академічному виданні "Избранные сочинения". Т.2 роман увійшов з додатками і з великими коментарями. Частини I-III у перекладі Ганни Худадової, частини IV-VI у перекладі Наталії Немчинової.

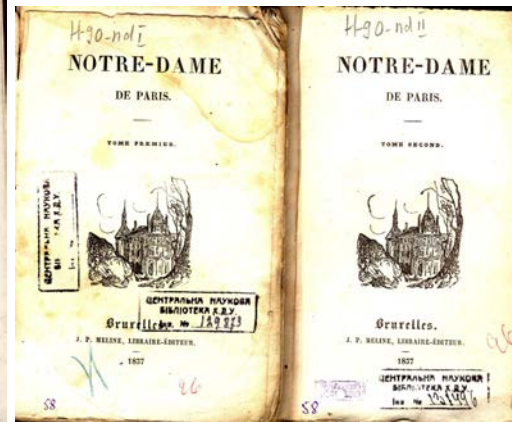
190 років

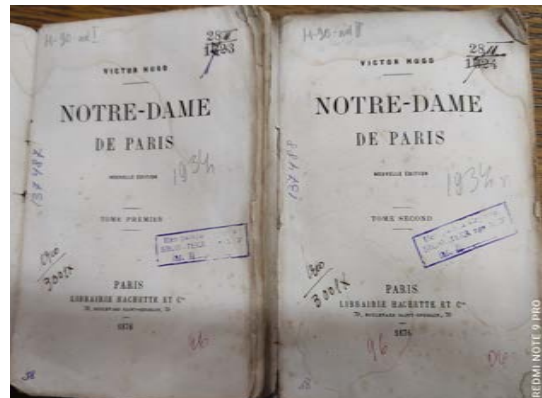
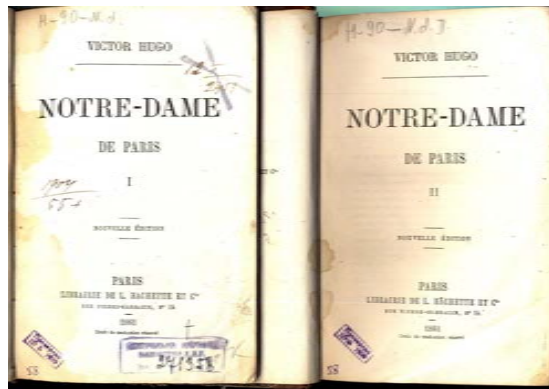
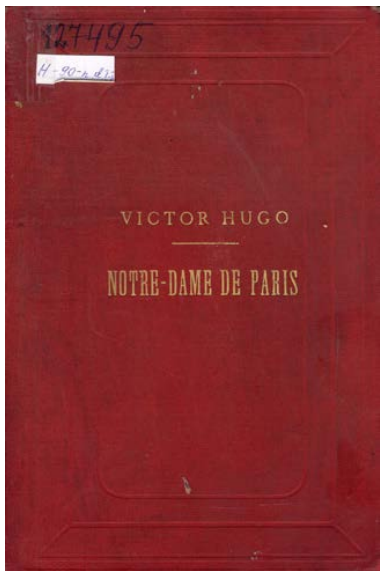
«Собор Паризької Богоматері» Віктор Гюго

«Собор Паризької Богоматері» - роман Віктора Гюго, опублікований 16 березня 1831 року. Вже до кінця 1831 р. книга витримала сім видань. Потім авторські права були перепродані і перейшли до видавця Рандюелю, який видав у 1832 році восьме видання, доповнене трьома розділами.

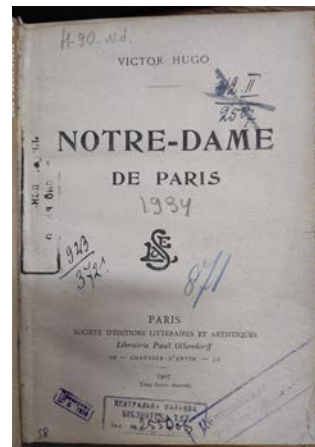
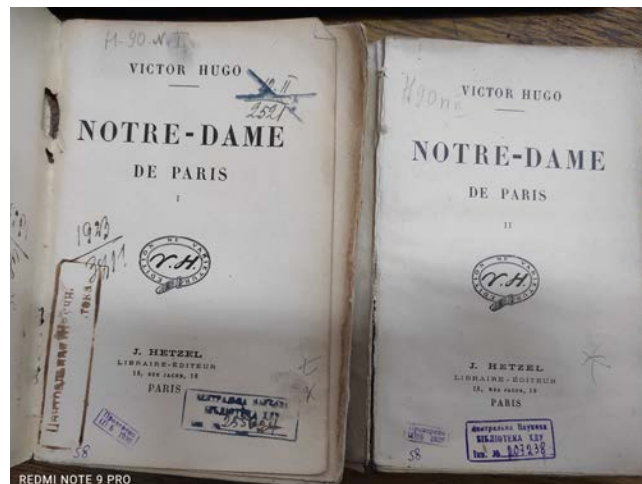
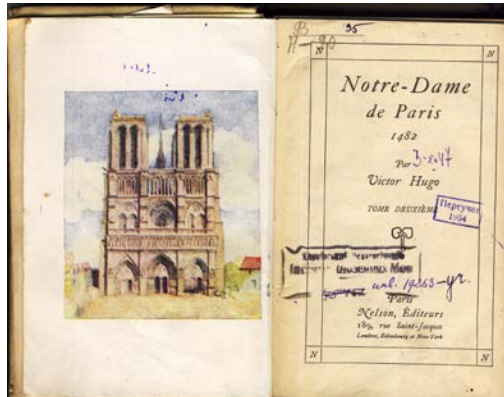
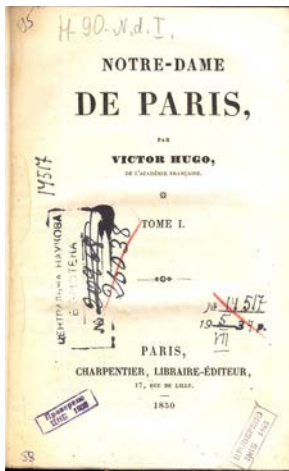

Видання 1837 року яке було опубліковано в Брюсселі.

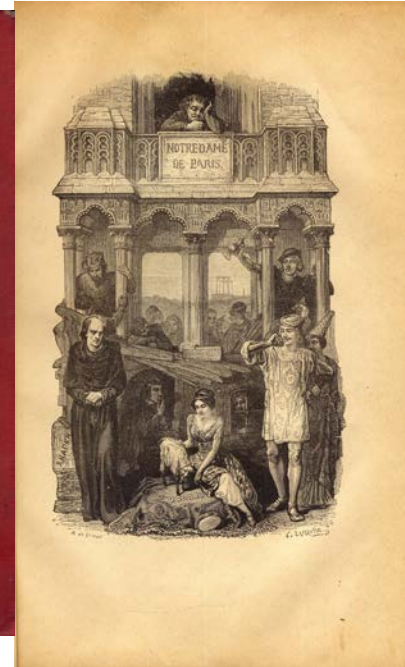
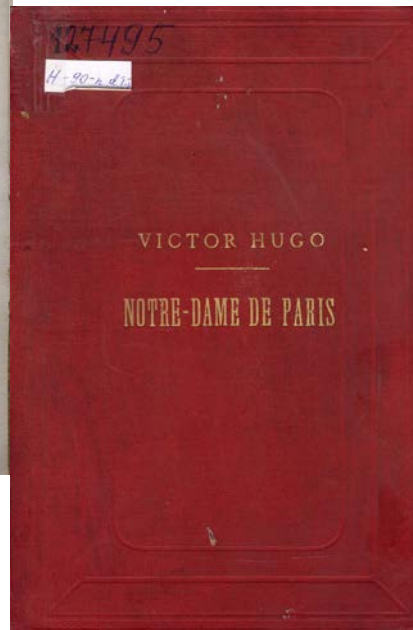
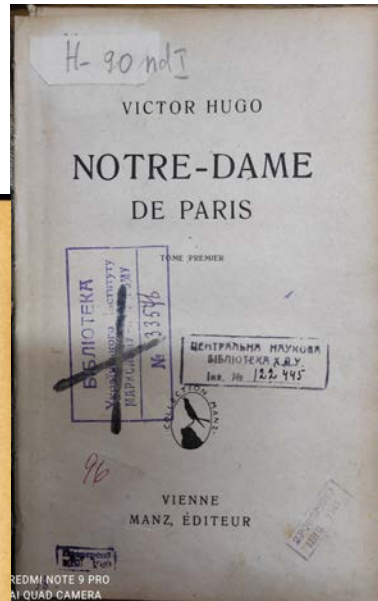

Видання різних років,
які зберігаються у ЦНБ

Роман перекладено багатьма мовами. У Німеччині здобула популярність п'ятиактна п'єса з прологом «Звонарь из Нотр-Дама» (1837) Шарлотти Бірх-Пфейффер, драматичної актриси.

Головні герої роману представлені на фронтисписі, підписаному Еме де Лемуд (Нотр-Дам де Пари , редактор Perrotin, Garnier fryres , 1844).

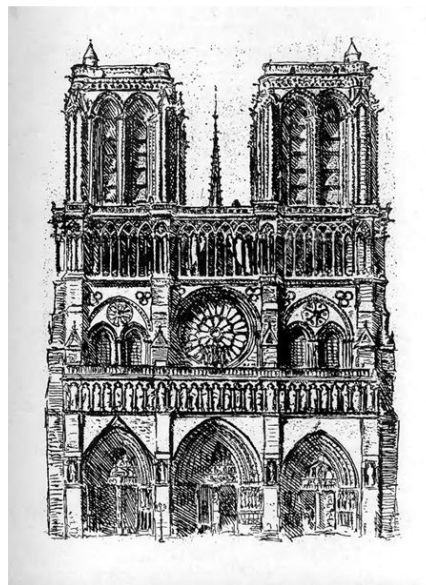
Переклади російською мовою

У російському перекладі уривки з роману з'явилися вже в рік його виходу в світ. Через цензурні перешкоди російський переклад повністю з'явився не відразу. Перший повний переклад «Собору Паризької Богоматері» (ймовірно, Ю. П. Помаранчевої) з'явився у журналі братів Достоевських «Время» тільки у 1862 році, а у 1874 році був перевиданий окремою книгою. Надалі були видані переклади Е. І. Конраді (1884); С. М. Ющевського (1898; перевидано у 1913 р.), В. Л. Ранцова (1899), Е. К. Ватсона (1903-1904), під ред. Е. Піменової (в 1915 р. для 12-томного зібрання творів), К. Г. Локса (1928, 1937), Н. А. Коган (1939, був включений до зібрання творів 1953 року) та вважається найбільш тиражованим на території колишнього СРСР.

Переклади українською мовою

Роман «Собор Паризької Богоматері» видавався на Україні у 1935, 1952, 1962, 1976, 1981 рр. у перекладі Петра Тернюка. Цей переклад вважається взірцем перекладу. Твір був рекомендований для позакласного читання в усіх школах УРСР. Одне з видань побачило світ у 1976 року у видавництві «Молодь» у гарному художньому оформленні та з ілюстраціями Василя Чебаніка <http://flibusta.site/b/285977/read> (текст)

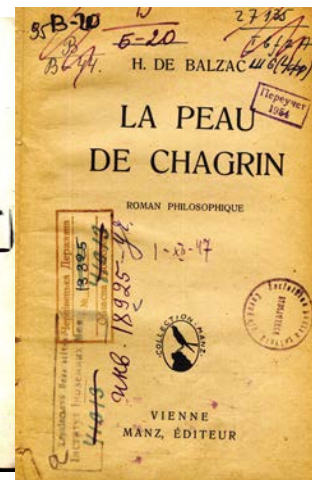
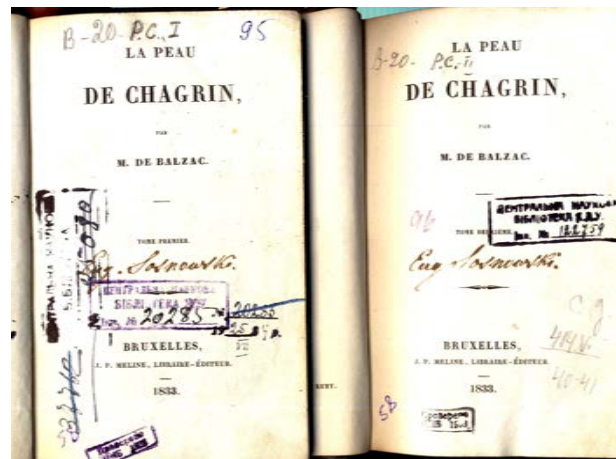

190 років

«Шагренева шкіра» Оноре де Бальзак

Роман «Шагренева шкіра» було написано у 1830-1831 роках. Окремою книжкою "Шагренева шкіра" вийшла в світ у серпні 1831 г. Це було двотомне видання, кожен том був прикрашений віньєтками Тоні Жоанно. Друге видання вийшло у вересні 1831 р. не окремим виданням, а як одне з тринадцяти частин "Філософських романів і оповідань". Нове видання вийшло в березні 1833 р.

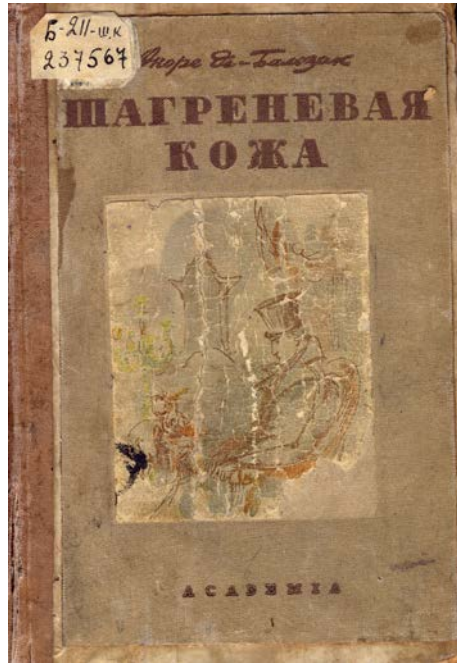
У 1835 році Бальзак дає видавцям рукопис, який вважає досить вивіреном і виправленим. У першому виданні роман ділився на три книги і епілог. Кожна була поділена на розділи. Починаючи з 1845 р. у тексті роману прийнято виділяти: "Талісман", "Жінка без серця", "Агонія" і епілог. "Шагренева шкіра" - один з найбільш популярних творів світової літератури.

Російські переклади

Знайомство російського читача з романом Бальзака сталося досить швидко. Вже у жовтні 1831 року у Московському "Дамському журналі" (№ 40) було опубліковано невеликий уривок з "Шагреневої шкіри". Ще один уривок було надруковано у січні 1832 р. у петербурзькому журналі "Північна Мінерва". Повністю "Шагренева шкіра" була опублікована вже після смерті автора у 1891 р. Переклад зробив відомий публіцист, літератор і перекладач Д.В. Аверкієв. Цей переклад витримав п'ять видань, останній у 1936 р. у виданні "Academia".

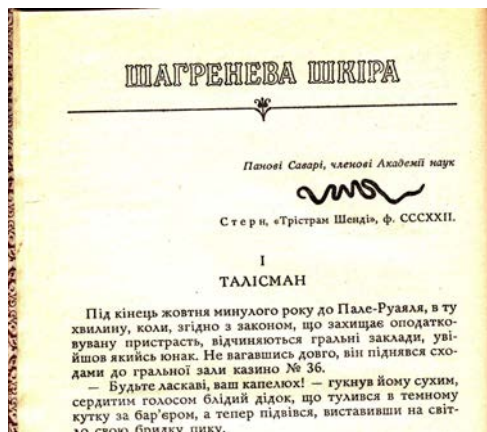
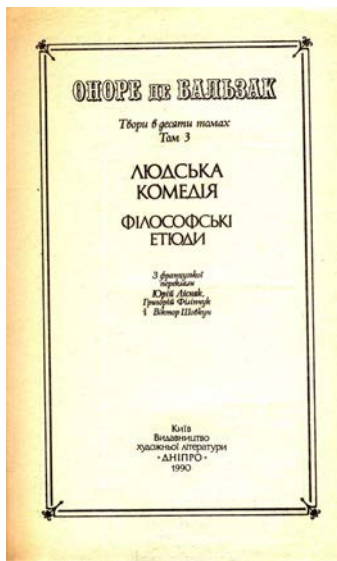
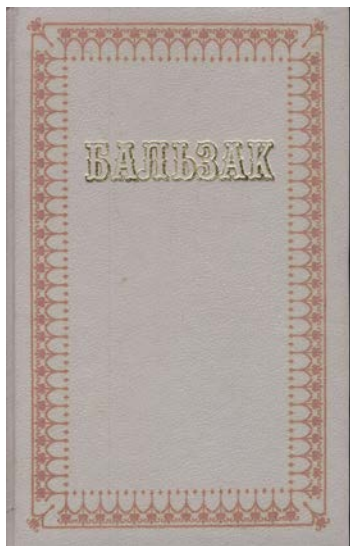
Другий відомий переклад роману належить Б.О. Грифцову, відомому літературознавцю. Він вийшов вперше у 1923 р. і з тих пір витримав безліч перевидань.

Переклади українською мовою

Переклади творів Бальзака українською мовою з'являються наприкінці ХІХ ст. Широке входження письменника в українську культуру починається у 20-30-х роках ХХ ст., коли з'являються в українських перекладах основні його твори.

Перший переклад "Шагреньова шкура" українською мовою вийшов в 1929 році у Харкові (переклад Василя Вразливого). Наступний переклад Юрія Лісняка вийшов у "Творах" в 10 томах (вийшло тільки 5). - Т.3. - 1991.

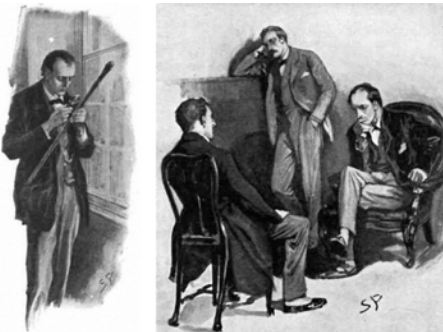
Ілюстрація художника Адріана Моро

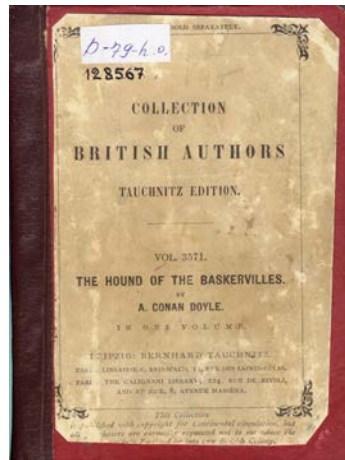
120 років

«Собака Баскервілів» Артур Конан Дойль

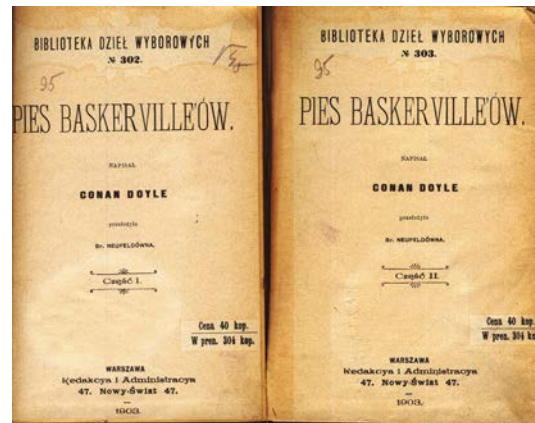
«Собака Баскервілів» - детективна повість англійського письменника Артура Конан Дойля, одна з чотирьох його повістей про Шерлока Холмса. Вперше почала публікуватися з серпня 1901 року по квітень 1902 року в щомісячному журналі «Strand Magazine». 25 березня 1902 року з'явилося перше книжкове видання.

Ілюстрації Сідні Едварда Педжета - британського портретиста і ілюстратора до першого видання книги.

Переклад польською мовою "Собаки Баскервілів" Броніслави Нойфельдунни, озаглавлений «Тироги Баскервілів» (1903)

У квітні 1902 р. одночасно вийшли ще 3 видання: видання Longmans, Green & Co., Colonial Library, McClure., Phillips & Co. разом з виданням Tauchnitz. Збірник британських авторів, том 3571 [Енциклопедія Артура Конан Дойля].

Переклади російською мовою

Чотири рази перевидавався відразу після опублікування англійського оригіналу у 1902 році переклад Олени Миколаївни Ломіковської. У 1902 році у журналі «Вестник иностранной литературы» № 1,2,3,5 під назв. «Бэскервильская собака» вийшов переклад О .Л. Толстой. Наступний переклад «Собаки Баскервілів» у перекладі Н. Д. Облеухова, випущена у 1903 р. у рамках зібрання творів. Ще багато є російських перекладів «Собаки Баскервілів», але найбільш успішним є класичний переклад, виконаний Н. А. Волжиною. Цей переклад, що відрізняється виразністю художнього слова, був опублікований тільки в 1948 році.

Переклади українською мовою

"Тес Баскервілів" видавництва "Українська накладня", що надруковано у Лейпцігу (рік видання та автор перекладу не вказується) - це перший переклад українською мовою. У 1928 р. виходять у світ «Вибрані твори» А.К. Дойля. Т. 1. «Пригоди Шерлока Холмса. Тес Баскервілів» (перекладач не вказаний) та «Собака Баскервілів» (Київ, 1937) у перекладі М. Я. Овруцької.

